

**EUROPA
KARPAT**

Karpacz 5-7.09.2023

prof. dr hab. Jan Pomorski

Stosunek opinii publicznej państw TRÓJMORZA do Rosji w kontekście wojny na Ukrainie

Instytut
Europy Środkowej
Institute of Central Europe

Forum Ekonomiczne w Karpaczu
Konferencja Warszawska, panel nr 14, 07.09.2023

AGENDA

- I. Badania opinii publicznej prowadzone w IEŚ
- II. Metodologia, dobór próby i instrukcja czytania wyników
- III. Wybrane zbiorcze wyniki dla Trójmorza
- IV. Zamiast podsumowania... Raport nr 1 IEŚ

O BADANIU

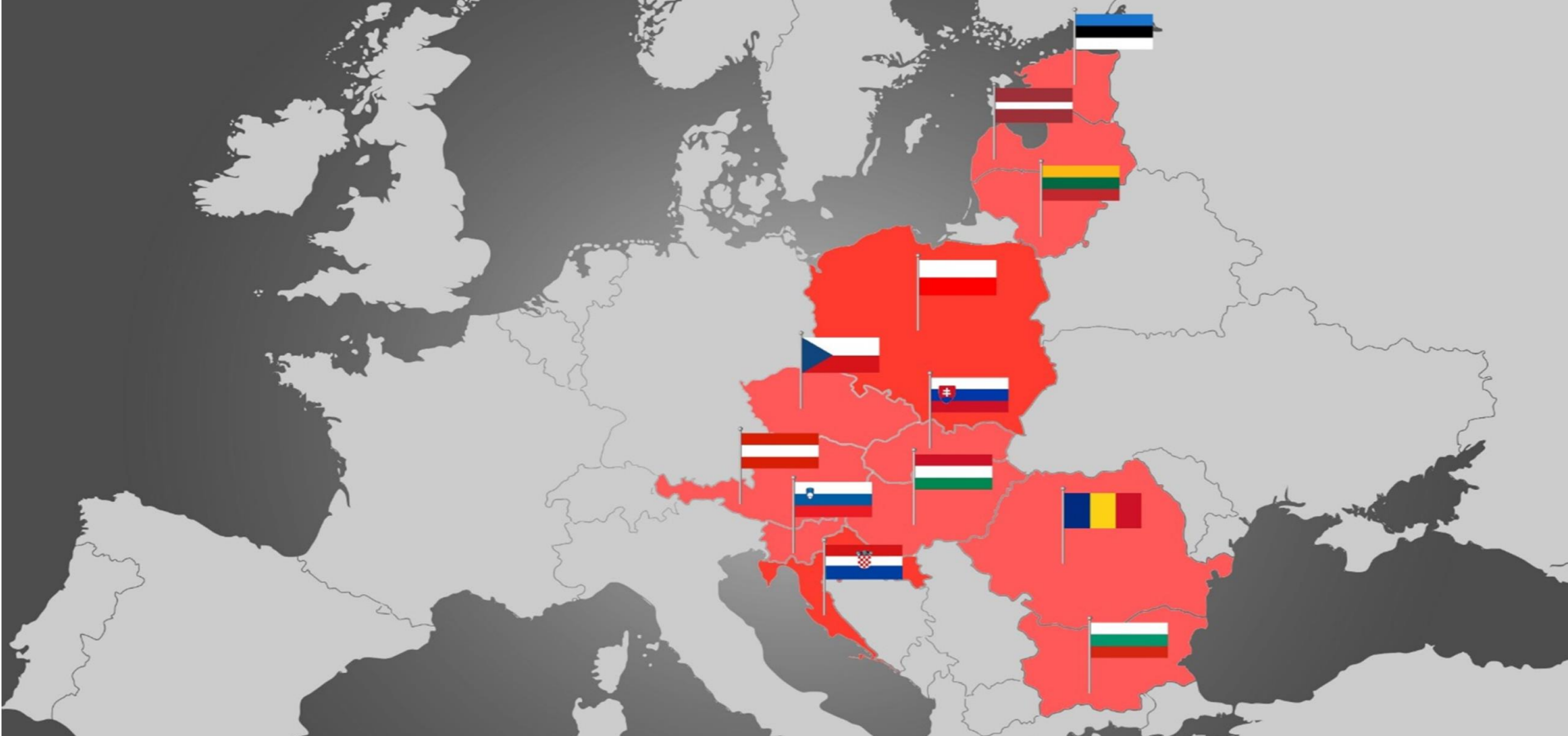
Badanie prowadzone było w dniach 1-13 lipca 2023 roku w 12 państwach Trójmorza metodą CAWI (Computer-Assisted Web Interview) z uwzględnieniem pomiaru czasu reakcji respondentów (Time Reaction Methodology), co pozwala uzyskać pogłębione dane co do ich rzeczywistych - a nie tylko deklarowanych - postaw.

Trójmorze stanowi naturalny przedmiot zainteresowania Instytutu Europy Środkowej, a tamtejsza sytuacja polityczna, społeczna i ekonomiczna od pięciu lat jest monitorowana na bieżąco przez zespół analityków IEŚ i prezentowana w licznych **KOMENTARZACH** zamieszczanych na stronie www.ies.lublin.pl/komentarze-ies/

Od 2023 roku Trójmorze staje się także przedmiotem badań empirycznych prowadzonych w Instytucie – będą one skoncentrowane na **badaniu opinii publicznej jako istotnego faktora stosunków wewnętrznych i międzynarodowych.**

12 PAŃSTW TRÓJMORZA

CEL I ZAKRES BADAŃ OPINII PUBLICZNEJ PROWADZONYCH W IEŚ W 2023 R.

PRÓBA

CEL GŁÓWNY

Badanie opinii i pewności postaw w 3 obszarach:

- Wojna w Ukrainie
- Stosunek do Rosji
- Stosunek do wybranych instytucji (kraj., NATO, UE)

- ✓ Obywatele 12 państw Trójmorza
- ✓ Rekrutacja: globalny panel CINT
- ✓ Języki narodowe
- ✓ N per kraj = 1000 (+oversampling)
- ✓ Grupy reprezentatywne

REZULTATY

Analizy oparte o 52 atrybuty badawcze – zamknięte pytania w formie stwierdzeń, na które respondent może odpowiedzieć „tak” lub „nie”. Dla każdej odpowiedzi mierzony był indywidualny czas reakcji respondenta, odzwierciedlający pewność i siłę postawy wobec danego stwierdzenia.

METODA

iC de
SMART TEST

STOSUNEK DO ROSJI

w 21
stwierdzeniach
(atrybutach
badawczych)

- Potępiam agresję Rosji na Ukrainę
- Rosja stanowi obecnie realne zagrożenie dla mojego kraju
- Rosja stanowi obecnie realne zagrożenie dla całej Europy Środkowej
- Międzynarodowy trybunał powinien zbadać czy Rosja popełniła zbrodnie wojenne w Ukrainie
- Obawiam się rosyjskich cyberataków na mój kraj
- Rosja może kiedyś zaatakować mój kraj używając broni atomowej
- Rosja dąży do odbudowy swojej strefy wpływów w Europie z czasów Związku Radzieckiego
- Kraje UE doświadczone komunizmem powinny szczególnie wspierać Ukrainę w walce z Rosją
- Wojna w Ukrainie uświadomiła Zachodowi jak niebezpieczna jest Rosja pod rządami Putina
- Społeczeństwo rosyjskie robi zbyt mało by przerwać agresję Putina na Ukrainę

- W Rosji może wybuchnąć wojna domowa
- Wojna z Ukrainą doprowadzi do buntu społeczeństwa rosyjskiego przeciw obecnej władzy
- Wojna z Ukrainą skończy się dopiero, gdy Władimir Putin utraci władzę w Rosji
- Wojna z Ukrainą doprowadzi do końca władzy Władimira Putina w Rosji
- Przebieg wojny w Ukrainie zmniejszył mój lęk przed Rosją
- W moim kraju widoczne są wpływy rosyjskie w polityce
- W moim kraju widoczne są wpływy rosyjskie w gospodarce
- W moim kraju widoczne są wpływy rosyjskie w mediach i Internecie
- Rosja potajemnie finansuje działania skierowane przeciwko mojemu krajowi
- Rosja po wojnie powinna zostać zmuszona przez Zachód do ograniczenia zdolności militarnych
- Rosja może kiedyś stać się krajem demokratycznym podobnym do krajów Europy

Ze względu na to, iż nasze badanie demoskopijne prowadzone było w dniach 01-13 lipca 2023 roku, trzy przede wszystkim wydarzenia wyznaczały ich kontekst międzynarodowy:

- nadzieje związane z trwającą ofensywą wojsk ukraińskich,
- marsz Prigożyna na Moskwę (24.06.2023),
- oczekiwania wobec szczytu NATO w Wilnie (11-12.07.2023).

KONTEKST MIĘDZYNARODOWY BADANIA

O METODOLOGII

W klasycznych badaniach CAWI wykorzystaliśmy dodatkowo koncepcję *Time Reaction Methodology* i opatentowaną przez polską firmę NEUROHM (www.neurohm.com) metodę **iCode**, pozwalającą na pomiar w czasie rzeczywistym czasu reakcji każdego respondenta na wybór między TAK a NIE w odpowiedzi na przedstawione stwierdzenie. Dzięki uprzednio wyznaczonemu (poprzez tzw. kalibrację) indywidualnemu poziomowi bazowemu czasu reakcji, możliwe stają się: **(1) określenie indywidualnych odchyleń**, a po ich oczyszczeniu z wpływu czynników osobniczych - np. flegmatyk vs sangwinik, stopień chwilowego pobudzenia, sprawność manualna, szybkość czytania, oraz warunków technicznych (np. długość poszczególnych stwierdzeń, jakość połączenia internetowego) także **(2) agregacja danych jednostkowych do wiarygodnych wyników dla całej grup badawczej**.

To nowość w badaniu opinii publicznej na skalę europejską. Dzięki metodzie iCode możliwa staje się pogłębiona analiza uzyskanych *big data*, z wykorzystaniem AI, uczenia maszynowego i algorytmów *deep learning*, a uzyskane wyniki uzyskują walor większej pewności co do stabilności postaw i przewidywanych zachowań respondentów. Neuronauka bowiem potwierdza dziś jednoznacznie, że im krótszy czas reakcji, tym dana opinia jest bardziej ugruntowana (trwała/pewna), a stojąca za nią wartość – mocniej zinternalizowana, a tym samym mniej podatna na zmianę (zmiana wymaga dłuższego czasu i/lub silniejszych bodźców).

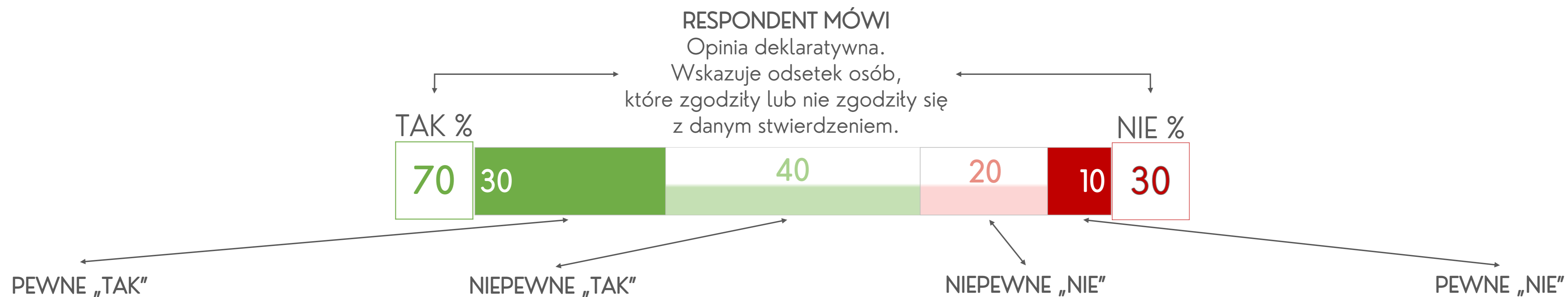
„Wszyscy kłamią” pisze w prowokacyjnym tytule swojej książki neurokognitywista i analityk *big data* w korporacji Google – Seth Stephens-Davidowitz, zwracając uwagę na fakt, że nacisk na jednostkę obowiązującej we współczesnym świecie poprawności kulturowej i politycznej powoduje, że zapytani mówimy częściej to, co wypada powiedzieć (to, czego od respondenta się oczekuje), **a nie to co naprawdę myślimy i czujemy na dany temat**. A potem zachowujemy się inaczej, czyli zgodnie ze skrywanymi przed pytającymi poglądami...

Jak czytać i interpretować wyniki deklaratywne i pewność postaw

uzyskane w pomiarze Czasu Reakcji metodą badawczą iC^ode SMART TEST

W pełni ugruntowane lub zinternalizowane opinie na TAK. Wskazuje na odsetek osób, które na poziomie emocjonalnym zdecydowanie zgadzają się z danym stwierdzeniem. Postawy takie są bardzo trwałe i ciężko je zmienić lub na nie wpłynąć.

Nieugruntowana, powierzchowna opinia na TAK. Wskazuje procent osób, które zgodziły się z danym stwierdzeniem, ale z niską bądź umiarkowaną emocjonalną pewnością. Postawy takie cechuje mniejsza trwałość i większa podatność na zmianę.

Nieugruntowana, powierzchowna opinia na NIE. Wskazuje procent osób, które nie zgodziły się z danym stwierdzeniem, ale z niską bądź umiarkowaną emocjonalną pewnością. Postawy takie cechuje mniejsza trwałość i większa podatność na zmianę.

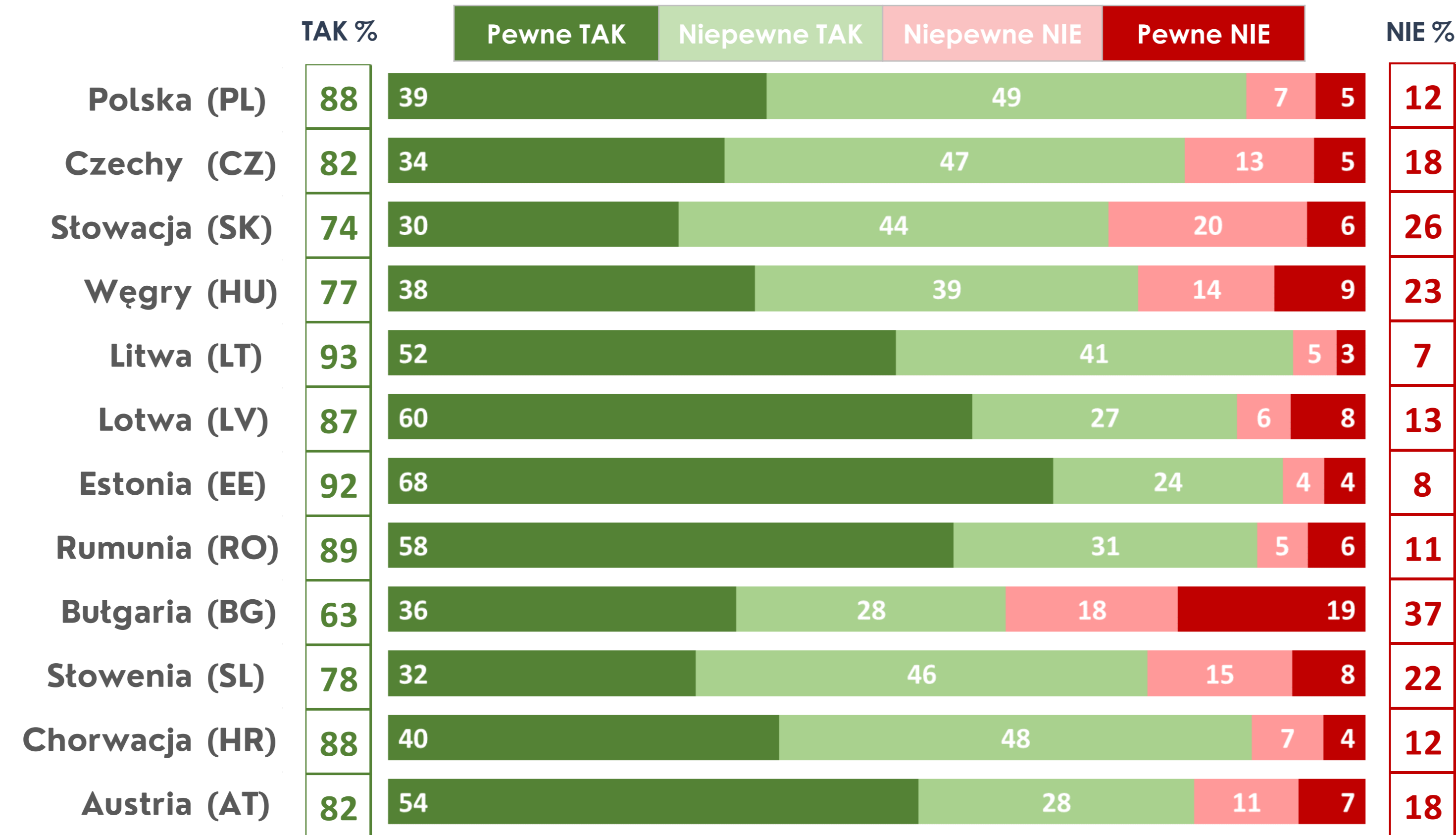
W pełni ugruntowane lub zinternalizowane opinie na NIE. Wskazuje na odsetek osób, które na poziomie emocjonalnym zdecydowanie nie zgadzają się z danym stwierdzeniem. Postawy takie są bardzo trwałe i ciężko je zmienić lub na nie wpłynąć.

Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?

**Instytut
Europy Środkowej**
Institute of Central Europe

iC de
SMART TEST

Potępiam agresję Rosji na Ukrainę

PEWNE „TAK” / PEWNE „NIE”

W pewnym uproszczeniu: „mówię i w to wierzę”. Wskazuje odsetek respondentów, którzy udzielili danej odpowiedzi z krótkim (szybkim) czasem reakcji (w stosunku do wartości bazowej wyliczanej odrębnie dla każdej osoby!). Deklaracja jest tutaj wspierana wewnętrznym przekonaniem. Może to wynikać z głębokiego „przepracowania” danego zagadnienia przez respondenta i/lub z silnych emocji jakie ów temat wywołuje u osoby badanej. Skutkuje głęboką internalizacją postawy, której zmiana wymagać będzie czasu, silnych przeżyć własnych i/lub mocnych zewnętrznych argumentów.

NIEPEWNE „TAK” / NIEPEWNE „NIE”

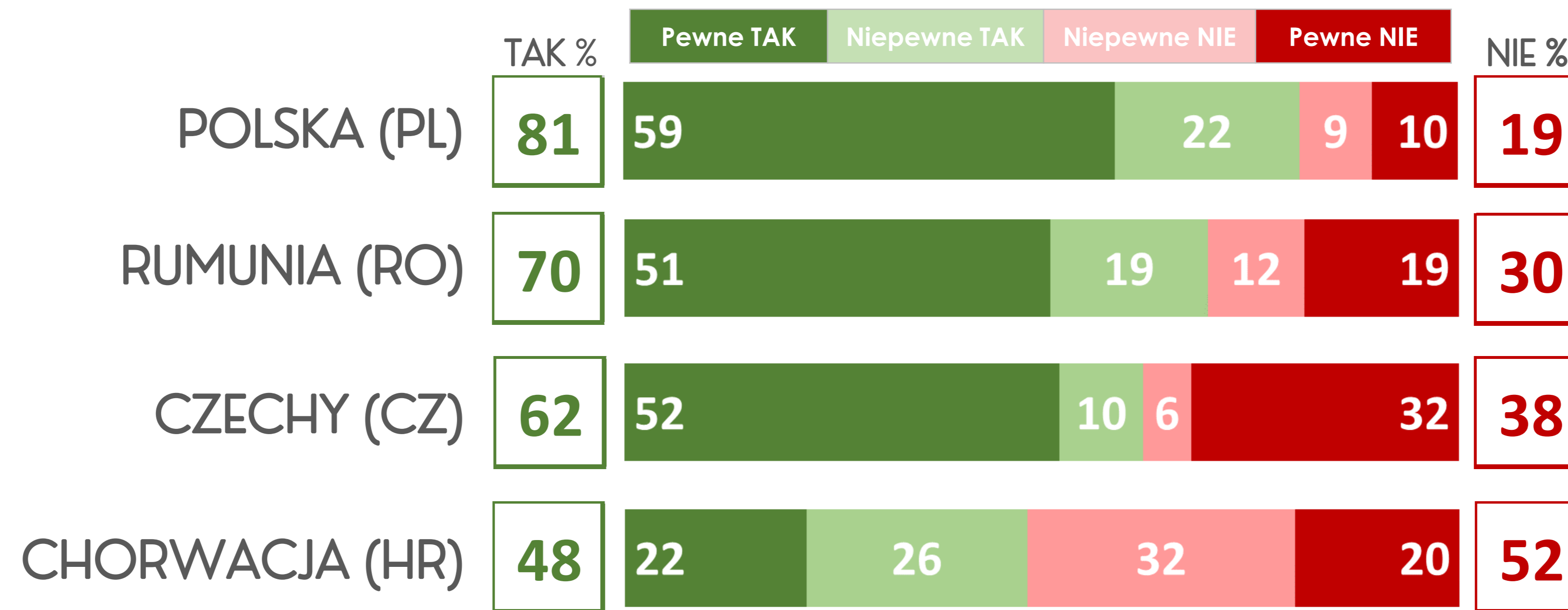
Wskazuje odsetek respondentów, którzy udzielili danej odpowiedzi z umiarkowanym lub długim czasem reakcji. Ów namysł wskazuje, że deklarowana opinia nie jest zbyt mocno wspierana wewnętrznym przekonaniem. Postawa taka jest podatna na zmianę, szczególnie gdy czas reakcji badanego był bardzo długi. Odpowiedzi niepewne to odpowiedzi pozbawione emocjonalnego uкорzenia, a więc chwiejne i często „młode”, tzn. dotyczące zagadnień nowych dla danej osoby badanej. W takich przypadkach często zdarza się udzielanie odpowiedzi „poprawnych”, a więc społecznie oczekiwanych, a nie zgodnych z naszym wewnętrznym przekonaniem i prawdziwymi emocjami.

Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?

Instytut
Europy Środkowej
Institute of Central Europe

iC de
SMART TEST

Obawiam się rosyjskich cyberataków na mój kraj

Najwyższe deklaracje i największa emocjonalna pewność postawy.

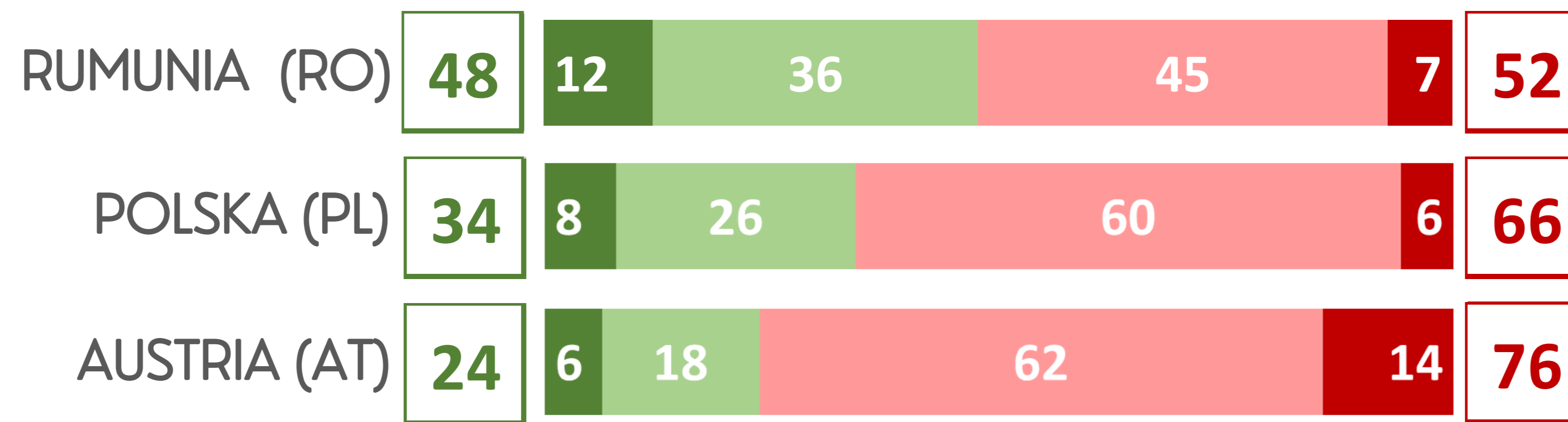
Wysoki % pewnych TAK, ale więcej (niż w PL) odp. NIE i pewnych NIE.

Bardzo wysokie emocje po obu stronach, niemal brak wahających się.

Najniższe deklaracje i pewność, choć i tak praktycznie 50/50.

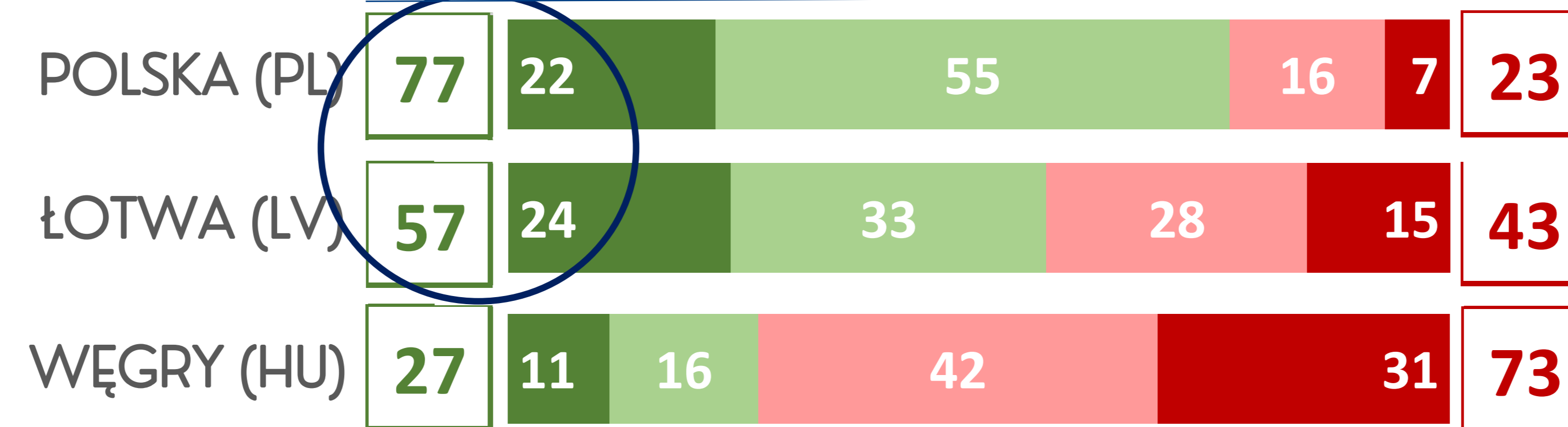
Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?

Przebieg wojny w Ukrainie zmniejszył mój lęk przed Rosją

Jedno z pytań z najmniejszymi różnicami między krajami. Przeważają odp. NIE, ale przy tym śladowe ilości emocjonalnie pewnych NIE. Ogromny łączny % wahających się (od 79 w AT do 91 w SL). Strach przed Rosją jest nadal silny, ale przebieg wojny może powodować wzrost wahania w tej kwestii.

Rosja potajemnie finansuje działania skierowane przeciwko mojemu krajowi

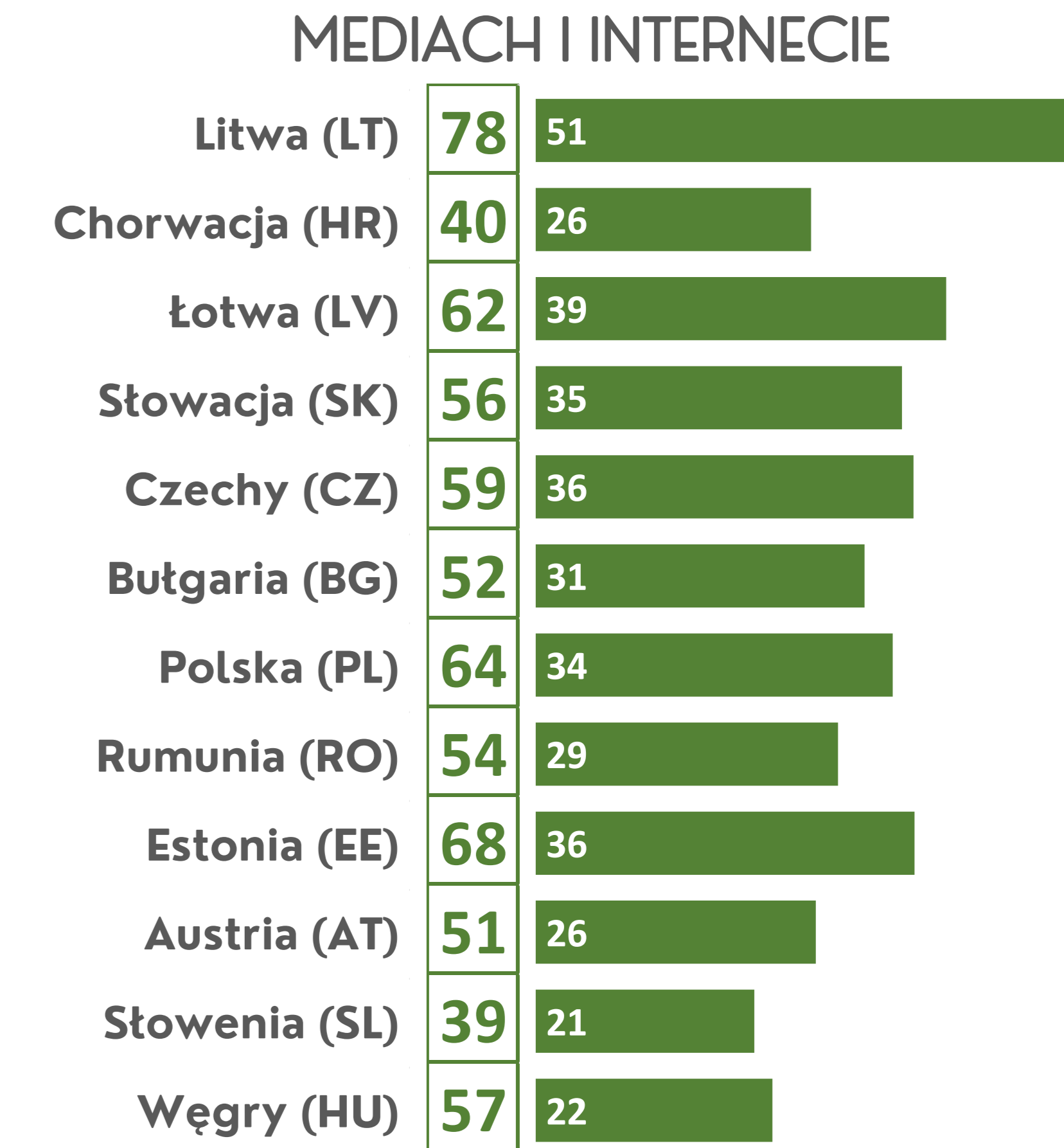
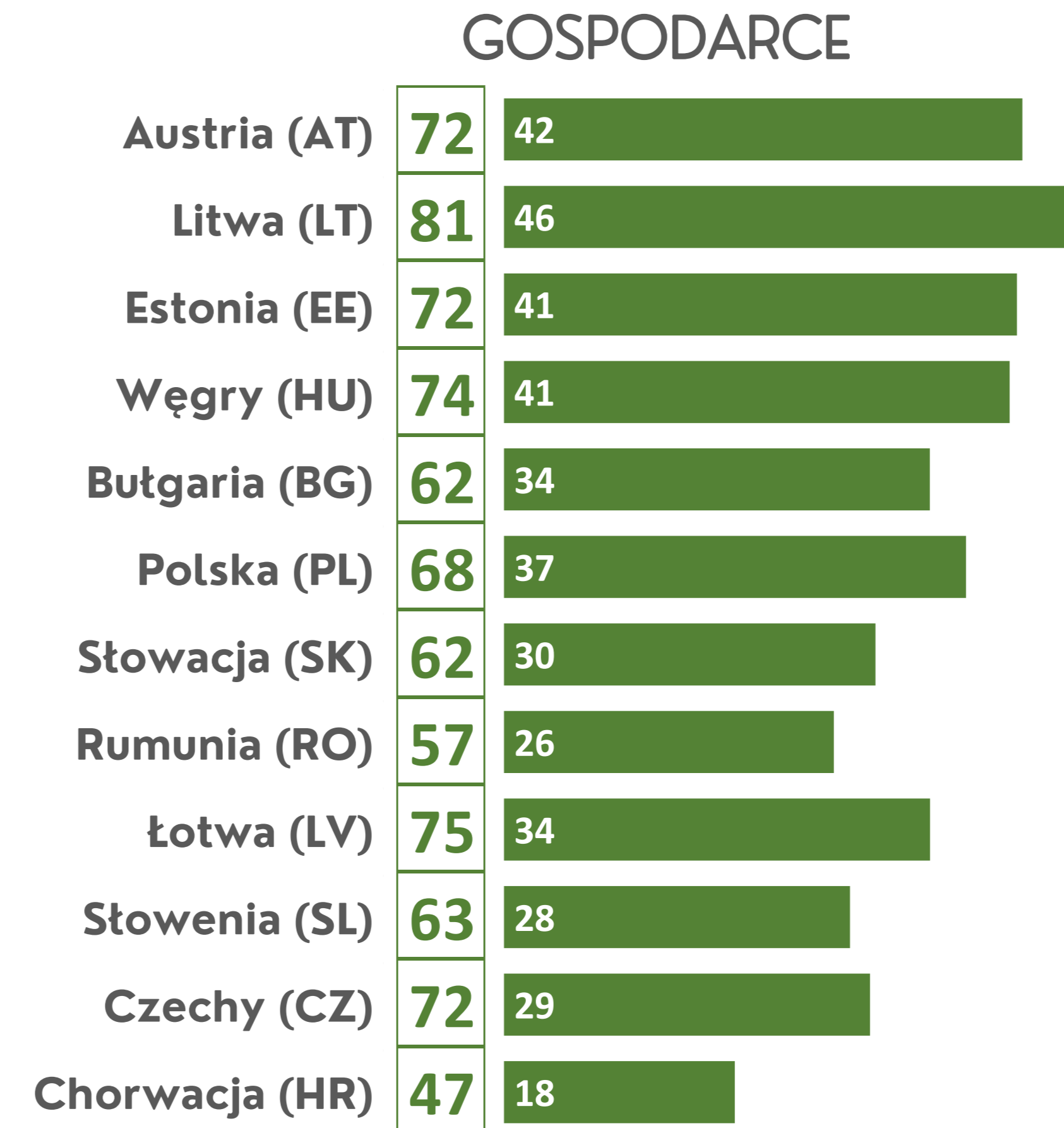
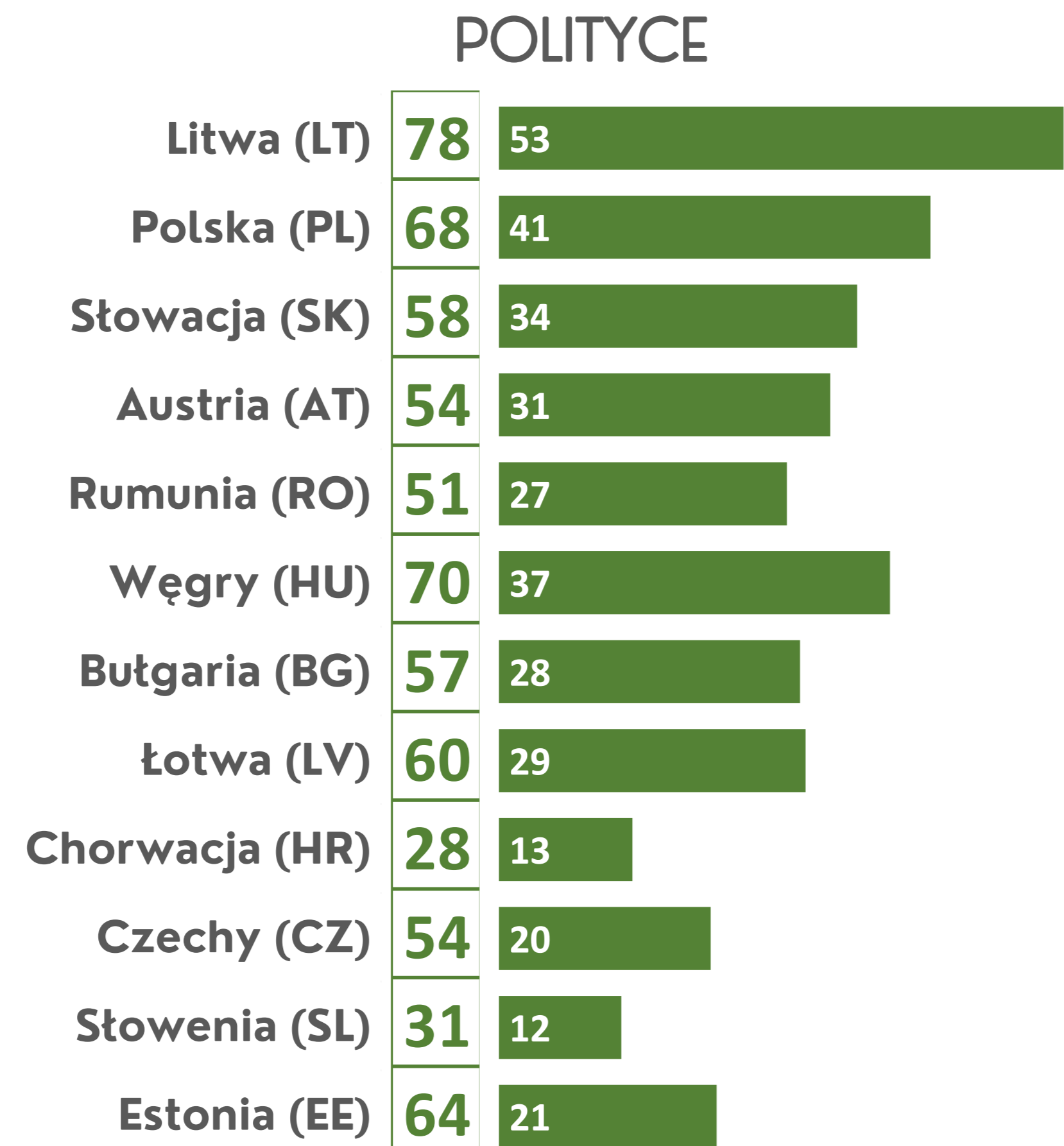

Polska: top deklaracje na TAK, ale tylko 22% pewnych TAK. Podobny wynik: Estonia. Tymczasem, Łotwa (i Litwa) o 20 pp. niższe deklarowane TAK, ale nawet wyższy procent odp. emocjonalnie pewnych. **Drugi biegun: Węgry.**

Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?

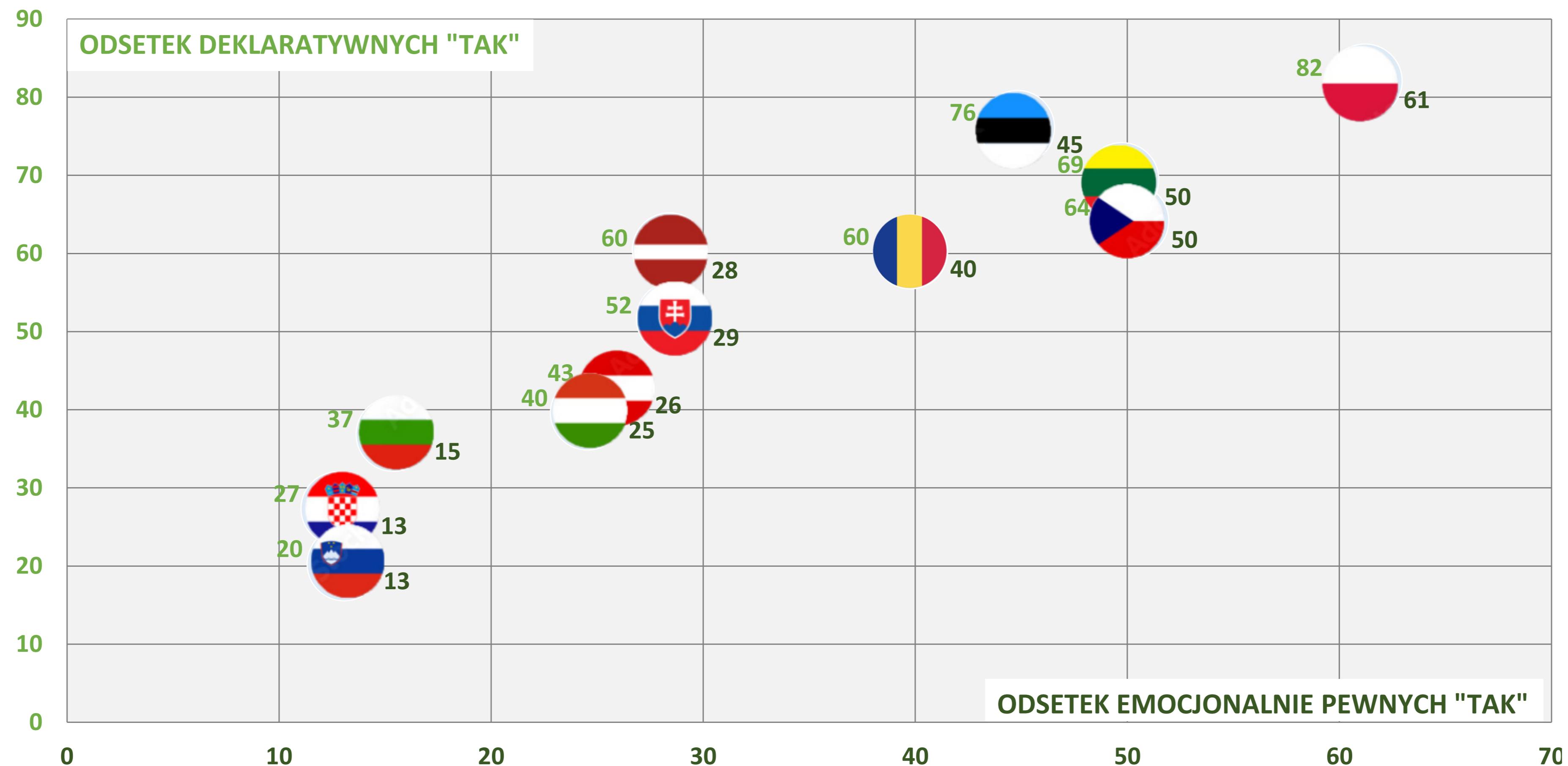
W moim kraju widoczne są wpływy rosyjskie w:

Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?

Rosja stanowi obecnie realne zagrożenie dla mojego kraju

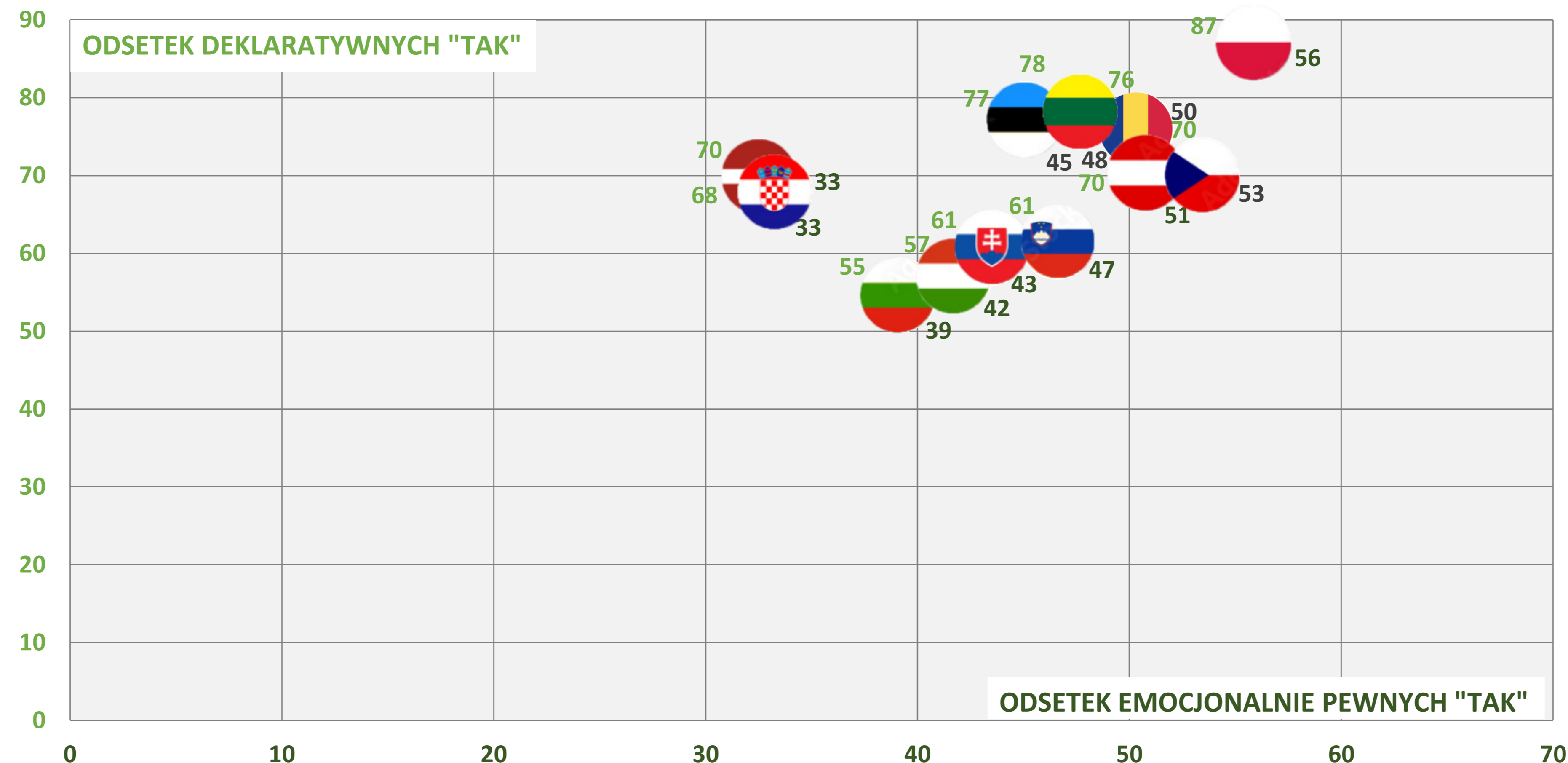
- Polacy najsilniej deklarują obawę przed Rosją i jednocześnie są zdecydowani pewni tej postawy (najkrótszy czas reakcji przy odpowiedzi TAK).
- Ciekawe różnice w krajach nadbałtyckich – Estońscy bardzo wysokie deklaracje, ale względnie nieugruntowane emocjonalnie, Łotysze nie wierzą, w to co deklarują, zaś Litwini są najbardziej spójni w deklaracjach i emocjach.
- Podział Grupy Wyszehradzkiej: PL i CZ vs HU i SK.

Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?

Instytut
Europy Środkowej
Institute of Central Europe

iCode
SMART TEST

Rosja stanowi obecnie realne zagrożenie dla całej Europy Środkowej

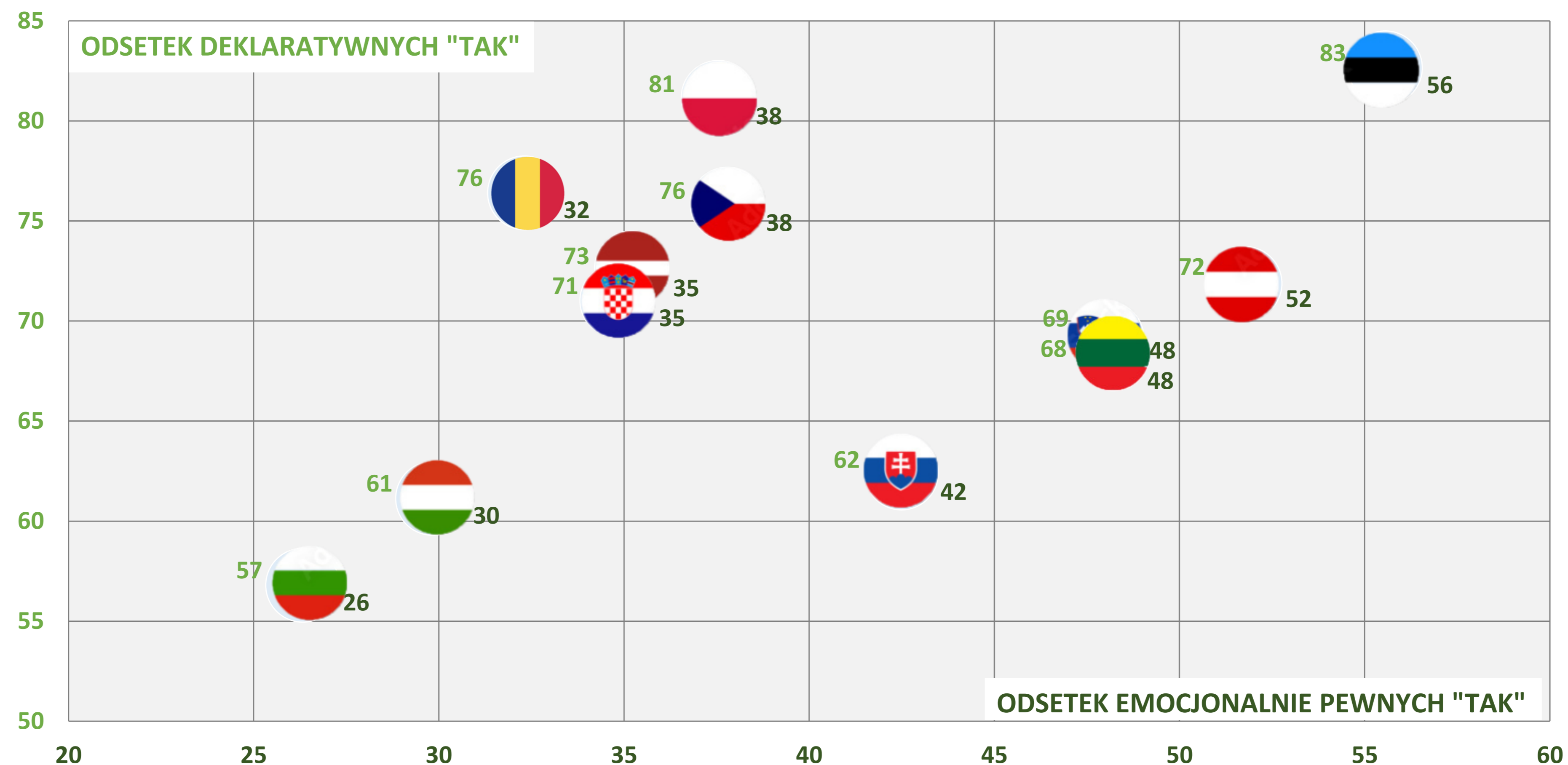
- A jak zmieniają się odpowiedzi badanych jeśli zamiast o zagrożenie dla ich kraju zapytamy o zagrożenie ze strony Rosji dla całej Europy Środkowej?
- Nawet w tam, gdzie respondenci nie wykazywali się zbyt dużym lękiem o swój kraj, nastąpiło **znaczące zwiększenie deklaracji poparte wyższą emocjonalną pewnością** gdy zapytaliśmy o to, czy Rosja stanowi dziś realne zagrożenie dla całego regionu!
- **Największe przesunięcia „w górę i w prawo”:** Słowenia, Austria, Bułgaria, Chorwacja.

Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?

Instytut
Europy Środkowej
Institute of Central Europe

iCode
SMART TEST

W Rosji może wybuchnąć wojna domowa

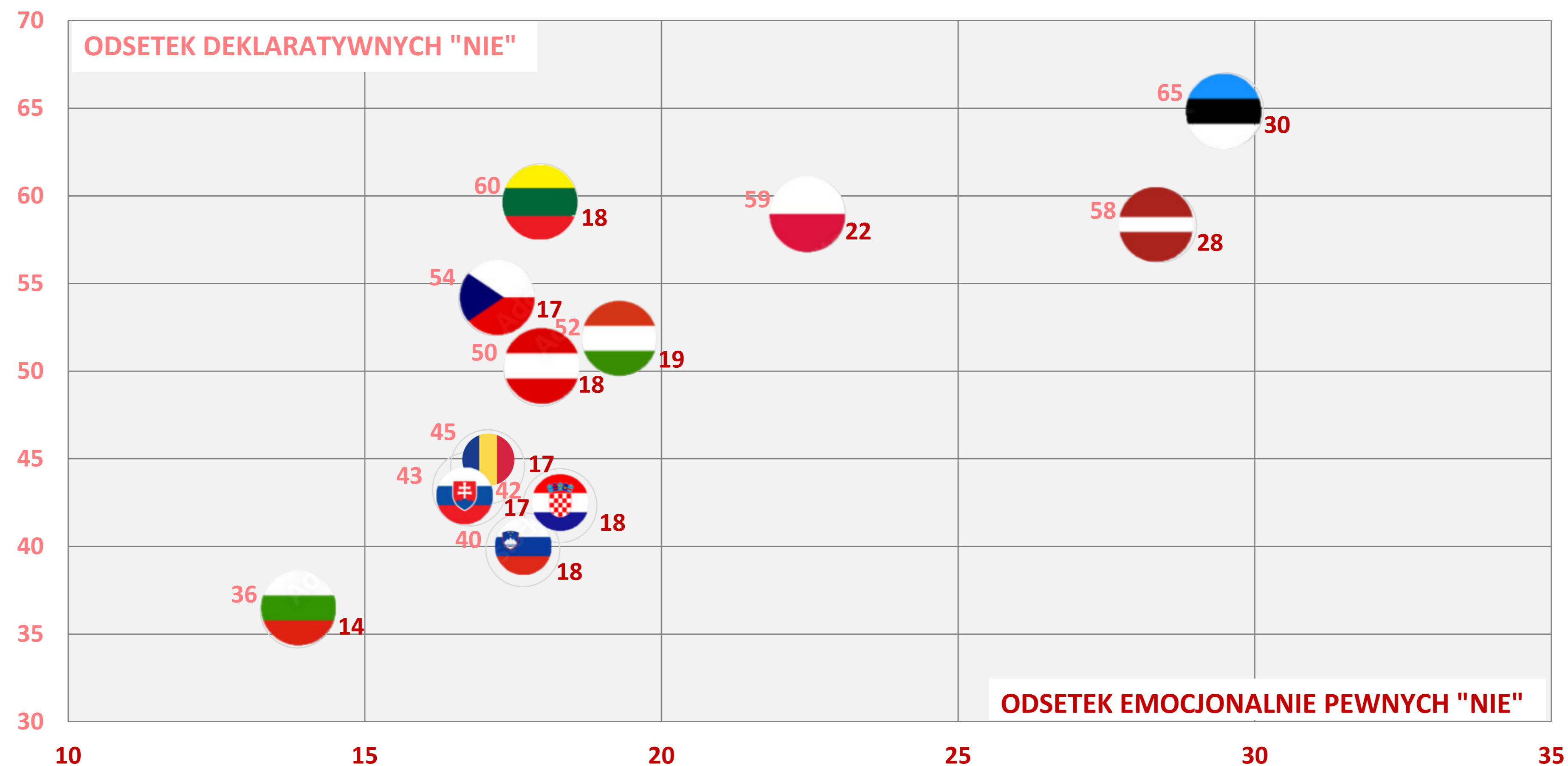
- Spory rozrzut, jedno ważne „ale”: w każdym przypadku mamy ponad 50% deklaracyjnych TAK i ponad 25% pewnych TAK.
- Nasi respondenci powszechnie dopuszczają możliwość wybuchu wojny domowej w Rosji, ale emocjonalna pewność takiego stwierdzenia waha się znacząco!

Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?

Instytut
Europy Środkowej
Institute of Central Europe

iCode
SMART TEST

Rosja może kiedyś stać się krajem demokratycznym podobnym do krajów Europy

- Generalnie bardziej płaskie wyniki, szczególnie dla stopnia pewności opinii – aż 9 z 12 krajów „wpada” między 14 a 20 % emocjonalnie pewnych odp. NIE. Przy tym kraje te istotnie różni poziom deklaracji NIE (od 36% do 60%).
- W awangardzie znów Polska i kraje nadbałtyckie, choć nigdzie nie zanotowano więcej jak 30% emocjonalnie pewnych odp. NIE.
- Nasza teza: badane stwierdzenie było do pewnego stopnia zaskoczeniem dla respondentów – raczej nie jest to konstrukt, z którym mieli oni częstą styczność i wobec którego mogli już wytworzyć trwałą emocjonalną postawę.

INDEX – czyli deklaracje i pewności postawy łącznie dla TAK i NIE

INDEX

Wskaźnik uwzględniający zarówno poziom deklaracji, jak i emocjonalnej pewności odpowiedzi TAK i NIE łącznie, przyjmujący wartość od 0 do 100 pkt.

To najbardziej syntetyczna miara zestawiająca opinie i ich pewność, co pozwala natychmiast wychwycić czy badana grupa faktycznie cechuje się daną postawą.

Im wyższa wartość >50 , tym większa pewność postawy pozytywnej. Im niższa wartość <50 , tym większa pewność postawy negatywnej.

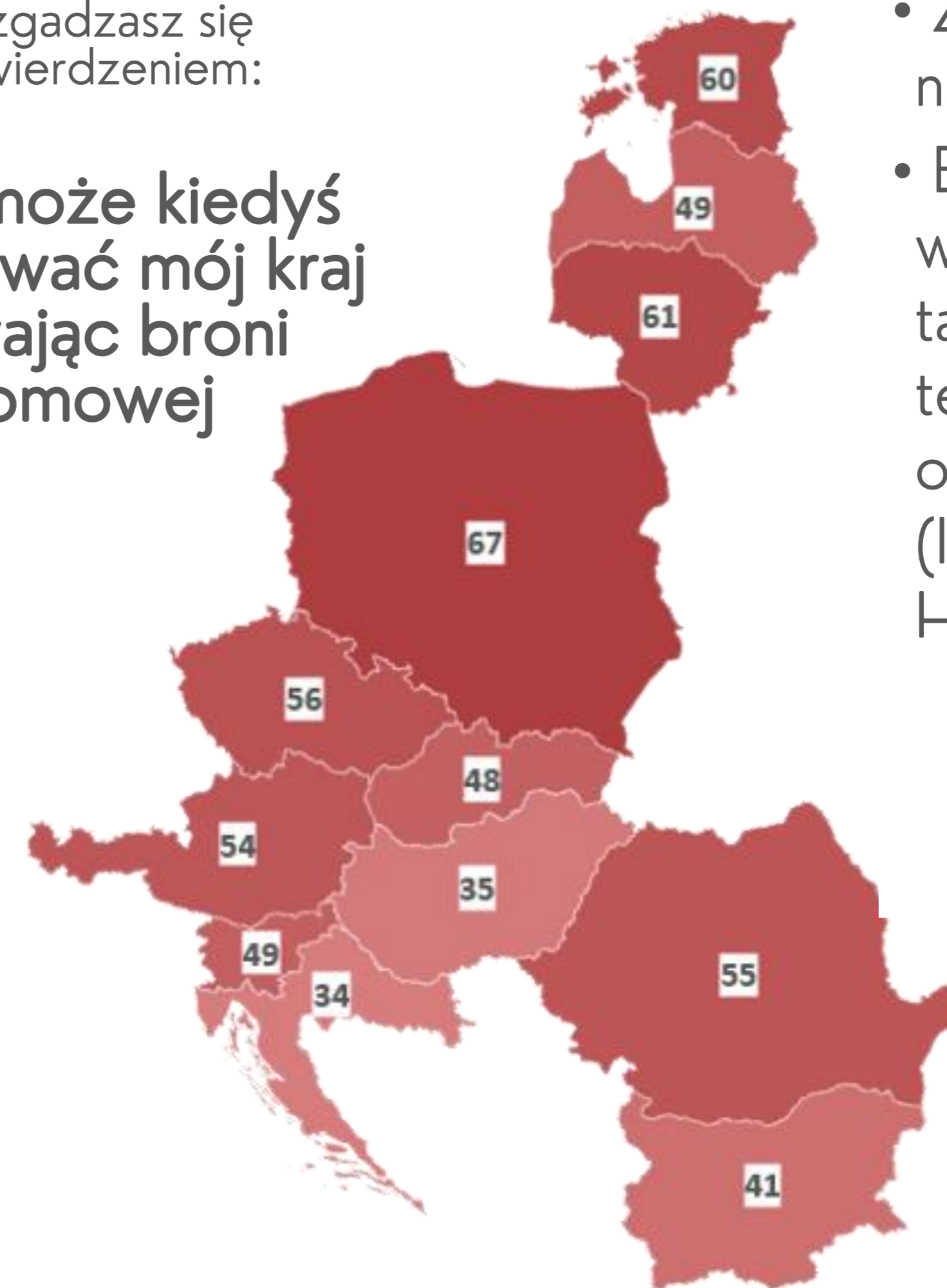
Dopóki INDEX nie przekroczy poziomu 75 lub 25, to dana postawa przeważa, ale wciąż nie jest ona upowszechniona i ugruntowana na tyle, by była cechą charakterystyczną daną społeczność.

Index >75 oznacza, że daną grupę cechuje powszechna, silnie ugruntowana, pozytywna opinia wobec badanego zagadnienia.

Index <25 oznacza że daną grupę cechuje powszechna, silnie ugruntowana, negatywna opinia wobec badanego zagadnienia.

Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem:

Rosja może kiedyś zaatakować mój kraj używając broni atomowej

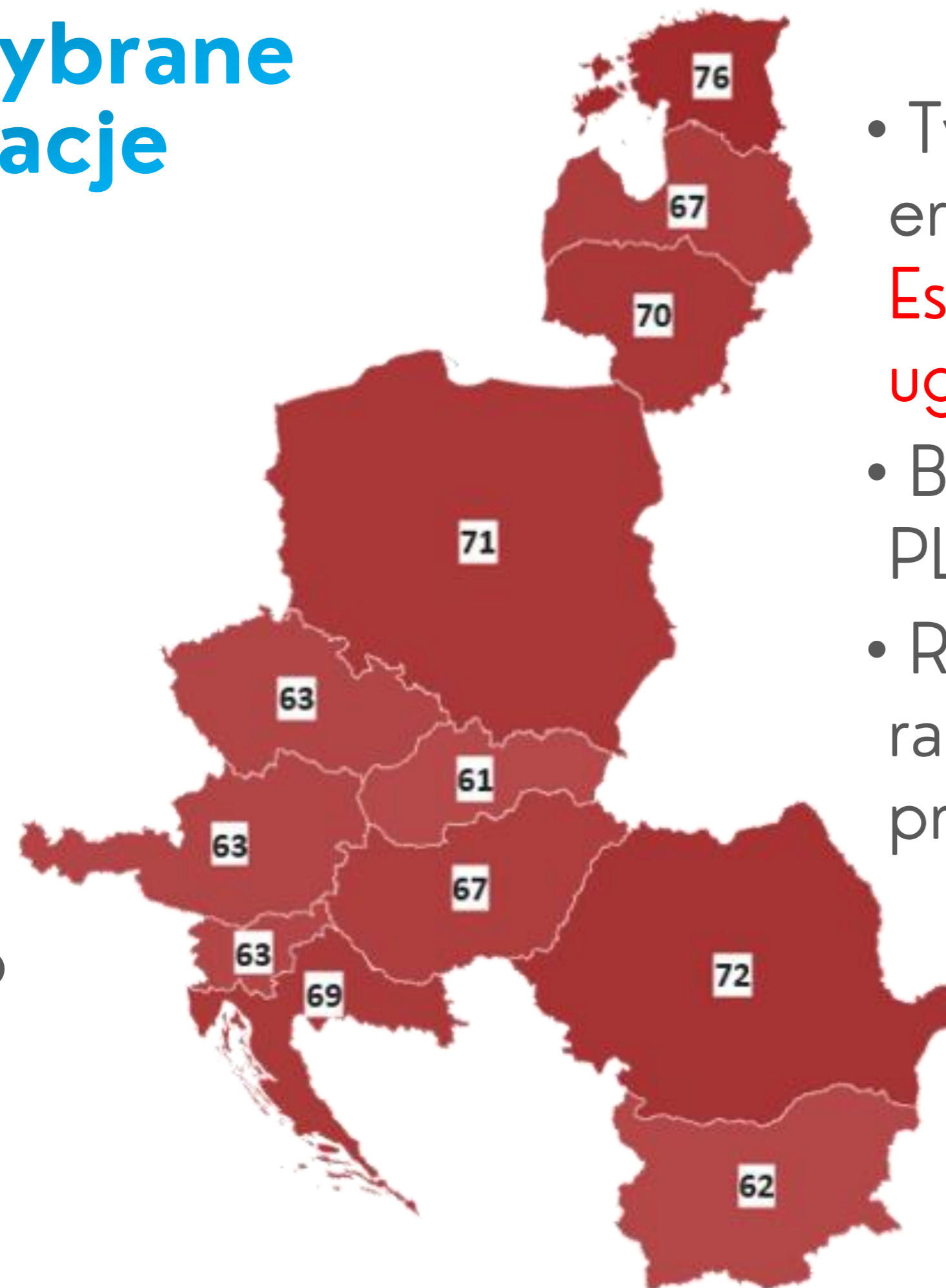
- Zagadnienie polaryzuje naszych respondentów.
- Brak wyników >75 i <25 , ale widać dwa obozy: deklarujący taką obawę (PL wyraźnie, ale też LT, EE, CZ i AT) oraz odrzucający taką możliwość (INDEX <50 , wyraźnie w HU, HR, BG).

- Brak wyników ekstremalnych wskazuje, że żaden z tych poglądów nie jest dominujący w którymś z badanych krajów.

INDEX – wybrane obserwacje

Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem:

Rosja chce odbudowy swojej strefy wpływów w Europie z czasów Związku Radzieckiego

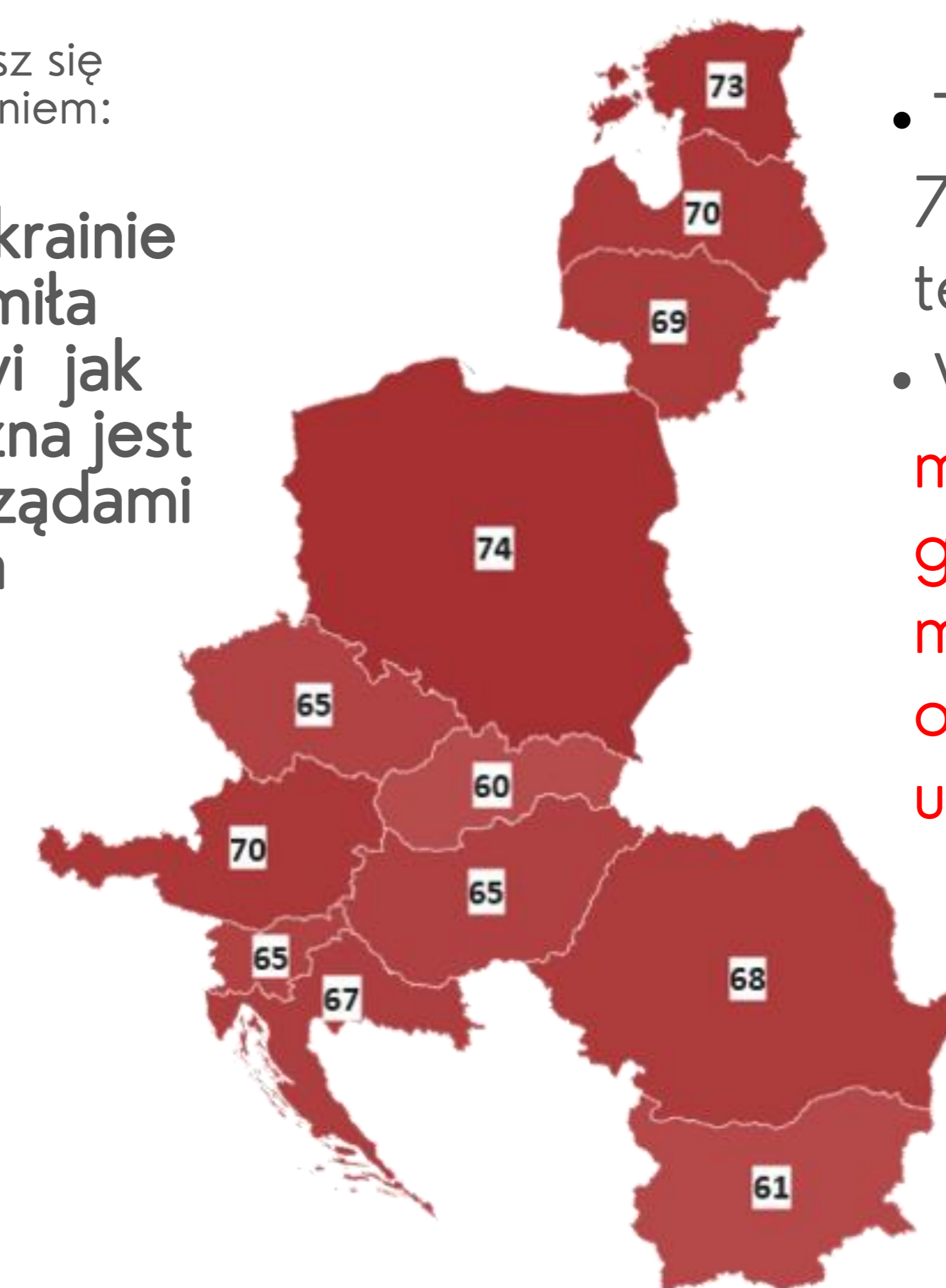
- Tylko dla EE Index > 75, ergo **badana opinia jest w Estonii powszechna i silnie ugruntowana.**

- Blisko tego poziomu także PL, RO i LT.
- Reszta krajów: deklaracje raczej na TAK, ale brak przekonania.

- Dopiero miary bardziej analityczne mogą pokazać gdzie leży przyczyna (np. relatywnie duża grupa pewnych NIE w całej grupie, albo zbyt mało deklaracji TAK, itd.).

Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem:

Wojna w Ukrainie uświadomiła Zachodowi jak niebezpieczna jest Rosja pod rządami Putina

- Tym razem brak kraju z Index > 75, choć Polska i Estonia są blisko tego pułapu.
- Wyniki sugerują zatem, że **nie można wskazać kraju Trójmorza, gdzie interesujący nas pogląd można by uznać za ogólnie obowiązujący i silnie emocjonalnie ugruntowany w społeczeństwie.**

- I znowu: **konieczne sięgnięcie po bardziej analityczne miary**, aby zrozumieć jakie zjawiska i trendy kryją się za każdą wartością INDEX.

ZAMIAST PODSUMOWANIA...

"At an international level, the status of Russia itself may need to be reconsidered in any post-war settlement /.../.

Extensive international sanctions and isolation are likely to be maintained until Russia's military forces evacuate Ukraine and will have severe long-term repercussions for Russia's military capabilities, economic performance, and political stability."

Janusz BUGAJSKI, July 4, 2022

FAILED STATE. A Guide to Russia's Rupture

ZAMIAST PODSUMOWANIA...

„Na poziomie międzynarodowym, w jakimkolwiek powojennym rozstrzygnięciu, może zaistnieć potrzeba ponownego rozpatrzenia samego **statusu Rosji** /.../. Szeroko zakrojone sankcje międzynarodowe i izolacja prawdopodobnie zostaną utrzymane do czasu oczyszczenia Ukrainy z rosyjskich sił zbrojnych i jeśli tak się stanie, będzie to miało poważne i długoterminowe konsekwencje dla zdolności militarnych Rosji, jej wydajności ekonomicznej i stabilności politycznej.”

Janusz BUGAJSKI, July 4, 2022

FAILED STATE. A Guide to Russia's Rupture

**EUROPA
KARPAT**

Karpacz 5-7.09.2023

Zapraszam do zapoznania się z pełną wersją Raportu

www.ies.lublin.pl/raporty-ies/nr1.2023

... i dziękuję za uwagę!

email: jan.pomorski@ies.lublin.pl

**Instytut
Europy Środkowej**
Institute of Central Europe

